

CUVÂNT DESPRE CAIN ȘI DESPRE GLASUL LUI ABEL¹

SFÂNTUL EFREM SIRUL

Gândindu-mă să ofer cu exactitate înțelesurile duhovnicești ale faptelor și ale cuvintelor din sfânta povestire, așadar din izvorul cel curat, m-am pus la rugăciune, ca să le înțeleg bine. Și când mintea mea le-a primit, am deschis imediat privirea mea în adâncimea povestirii și, iată! Am văzut în câmpie doi tineri voinici trupește, foarte frumoși și cu mers liniștit. Când au ajuns aceștia într-un loc anume, unul dintre ei s-a ridicat ca să-l ucidă pe celălalt².

Eu, când am văzut, m-am amețit de junghierea cea înfricoșătoare, care s-a făcut pe nedrept, și, dorind să știu pentru ce motiv acela l-a ucis pe celălalt, cu mâna sa neînfricată, am încercat să mă ridic la înălțimi pentru o clipă și din înțelesul faptei să învăț adevărul, căci cel ucis era ca un miel³ în câmp, iar ucigașul ce stătea fără teamă a plecat nepăsător.

Fraților, pentru acest motiv m-am instruit din Scriptură, dorind să învăț adevărul, așadar, cine erau cei doi. Dumnezeuiasca povestire m-a udat din abundență cu izvoarele ei de viață dătătoare ca să înțeleg cele în legătură cu aceștia și să prezint în mod descriptiv esența, în relație cu imaginea celui ucis și a celui ucigaș. Însă, fraților, acceptați-le numai cu chip duhovnicesc și deschideți urechile voastre la ascultarea acestor cuvinte, pe care vi le voi relata. Dacă păstorul conduce oile sale într-un anume fel, acolo unde ele vor paște, unde le dă apă însuflețită ca să sporească turmele lui, la fel este și cu cel care spune cuvintele harului spre folosul oamenilor.

¹ Traducere efectuată după ediția: 'Οσίου 'Εφραίμ τοῦ Συροῦ, *Ἔργα*, τόμος ἐβδόμος, κείμενο-μετάφραση-σχόλια Κωνσταντίνου Γ. Φραντζολᾶ, φιλολόγου, Εκδόσεις *Το Περιβόλι της Παναγίας*, pp. 199-217.

² Fac. 4, 8.

³ Imaginea lui Abel ca tip al lui Hristos, văzut de profetul Isaia drept „Mielul lui Dumnezeu”.

Aceștia, deci Cain și Abel, erau copiii lui Adam și ai Evei, iar ei s-au născut după călcarea poruncii⁴. Primul născut⁵ avea de la început o gândire libertină⁶, cu toate că auzea permanent de la părinții lui referiri despre izgonirea lor din Paradis⁷, și adeseori [vedea cum părinții lui] vărsau lacrimi pentru modul în care s-au făcut nevrednici unui asemenea har. Pe acestea auzindu-le de la părinții lui, încerca să se facă plăcut. Și din silințele lor, cei doi au adus lui Dumnezeu daruri și jertfe, ca să devină și ei vrednici de frumusețea Paradisului. Pe de o parte, Cain a oferit lui Dumnezeu darurile pământului⁸ și nu numai acestea, ci și alte jertfe, arătând însă mai multă vrednicie pentru sine, decât ceea ce a adus. Pe de altă parte, fratele său, Abel, a oferit lui Dumnezeu oi alese⁹ din turmele sale. Dumnezeu, Cel a toate cunoscător, știind de mai înainte gândurile celor doi, S-a arătat mai cu bunăvoință și dragoste spre darul lui Abel, decât spre cel al lui Cain. Așadar, Dumnezeu a primit jertfa lui Abel¹⁰ datorită curățeniei inimii lui, în timp ce pe cea a lui Cain nu a dorit-o, fiindcă voia să-l poarte pe drumul cel drept și să-i arate că-i cunoaște inima cea plină de lăcomie. Domnul nostru nu cere de la noi daruri, ci inimi curate.

Cain, văzând că darul fratelui său a fost primit, s-a tulburat mult și nu dorea să se închine și să se roage lui Dumnezeu, ci mai mult s-a umplut de supărare și mânie. Însă Dumnezeu Cel mult milostiv, fiindcă este răbdător și dorea să-l poarte pe drumul cel drept și să-l învețe că, dacă se pocăiește, îi va accepta darul, i-a spus: „De ce te mânie? De tine, Cain, depinde păcatul acesta”¹¹. Fiindcă nu a dorit să-și întoarcă inima sa spre milă, Cain a fugit cu mânie de la fața lui Dumnezeu, spunând astfel de cuvinte: „Mă voi urca pe munții cei înalți și voi deschide cerurile și acolo voi vorbi cu Dumnezeul

⁴ Fac. 4, 1-2. Cu toate că original *παράβαση* ar presupune mai degrabă sensul de „viol, încălcare, infrațiune”, am optat aici pentru „călcarea poruncii”, ținând cont de context.

⁵ Primul născut era Cain (Fac. 4, 1).

⁶ Redăm *αὐθαίρετη* prin „libertină”, așa cum bine s-ar putea traduce și prin „gândire samavolnică, după bunul plac”.

⁷ Fac. 3, 23-24.

⁸ Fac. 4, 3.

⁹ Fac. 4, 4.

¹⁰ Fac. 4, 4.

¹¹ Cf. Fac. 4, 6-7.

Cel Preaînalt, căci I-a părut rău de mine, cel întâi-născut, și l-a cinstit pe Abel mai mult decât pe mine și spre darul lui Abel a privit și l-a iubit mai mult decât pe mine”.

Dumnezeu, Care vede din munții cei înalți, când l-a văzut pe Cain că tocmai se apropia cu obrăznicie de porțile cerului, S-a mâniat pe el. Munții când au văzut marea necugetare¹² a lui Cain, care a îndrăznit să urce spre vârfurile lor, imediat s-au făcut câmpii. Cain, văzând deci că munții dispăreau de pe pământ și din nou se înălțau, a rămas uimit și puterea trupului său și-a pierdut-o, fiindcă nu mai dorea să se apropie de munți și să urce, căci muntele pe care dorea să se urce îl simțea și câmpie devenea. Toate au fost create la porunca lui Dumnezeu¹³, încât ușor le era creaturilor acum să asculte de Creatorul lor.

De vreme ce și-a pierdut puterea [trupului] său, s-a așezat pe un loc anume și, în sinea sa, spunea: „Ce să fac eu, căci nu pot să ajung la ceruri? Văd că și munții se luptă cu mine. Dar, iată, văd un munte înalt și cerul deasupra lui. Dacă aș vrea să urc, mă simte și se face câmpie, deci ce să fac eu? Fiindcă Dumnezeu stă pe munți și eu mă chinui. Toate Îl ascultă pe El. Stă¹⁴ pe ceruri și vede toate deasupra pământului și le stăpânește, iar întunericul nu poate să se apropie de lumina Lui, fiindcă El Însuși calcă deasupra vânturilor celor înaripate¹⁵. Și cum să-L întristez pe Acesta care de mine S-a întristat, pentru darurile mele, pe care nu le-a primit? Dacă voi distruge munții și pădurile prin foc, ele vor reîncolți alături. Dacă omor animalele sălbatice și fiarele pământului¹⁶, ele se vor înmulți și mai mult și vor mări și mai mult tristețea mea. Văd, deci, pe Abel, că s-a apropiat primul de Cel Preaînalt¹⁷, Care i-a și primit darul. Fiindcă

¹² La fel de bine, termenul *ἀπερισκεψία* poate fi redat și prin „imprudență”, „nechibzuire” și „nesăbuiță”.

¹³ Autorul se referă aici la zilele creației, când Dumnezeu spunea: „Să fie... și a fost”.

¹⁴ Se înțelege din context că este vorba de Dumnezeu.

¹⁵ Cf. Ps. 17, 10.

¹⁶ *θηρίο* și *κτήνος* desemnează unul și același lucru: „animal sălbatic”, „fiară”, „bestie”. Utilizarea cuvintelor ce au același sens nu este un lucru neobișnuit în operele Sfântului Efrem Sirul. Ele sunt folosite de autor ca să exprime intensitatea dramatismului, în cazul de față, drama prin care trece Cain, din cauza neacceptării darurilor sale de către Dumnezeu.

¹⁷ Termen generic pentru a-L numi pe Dumnezeu, *το Ὑψιστο*.

atunci când stăteam noi doi, [Cel Preaînalt] purtându-Se peste darurile noastre a coborât foc și a primit numai darul lui [Abel], iar pe al meu, dimpotrivă, l-a lăsat deoparte, așadar a lăsat jertfa în mâinile mele. Pentru aceasta și eu Îl voi întrista, după cum și El m-a întristat pe mine. Fiindcă nu pot să urc la ceruri ca să-I exprim gândurile inimii mele, am găsit un alt mod să-L întristez și eu: îl voi ucide pe Abel, cel mult dorit, și pe El Îl va cuprinde întristarea, cum m-a cuprins pe mine [acum]”.

Cain, gândind acestea, și-a pus în aplicare planul de a-și ucide fratele, spunând în sine: „Voi merge la părinții mei ascunzând acest gând și, prin cuvinte lingușitoare, îl voi înșela pe fratele meu, ca să găesc momentul propice când îl voi îndepărta de părinții noștri și-l voi urca în munte, astfel încât să nu-l plângă pe acesta, când îl vor vedea cum moare. Dimpotrivă, mă voi apropia cu bucurie, astfel încât pe Abel să-l îndepărtez de părinții noștri, fără să mă suspecteze, și să-l junghii în câmpie, ca pe un berbec, și de durere să-l scap, fiindcă numai noi doi suntem cei ce aducem Celui Preaînalt jertfe din roadele [pământului] și din animale. Căci, iată, eu pe pământ sunt respins, la fel cum sunt și jertfele mele, în timp ce fratele meu a fost primit, împreună cu darurile sale. Când îl voi ucide pe el, nu va mai exista altul care va aduce daruri Celui Preaînalt și durerea mea se va transforma în bucurie”.

După ce Cain a gândit în sine toate acestea, s-a ridicat și a mers la părinții lui, având gândul cel rău ascuns. Și de vreme ce a ajuns la părinții săi, le-a spus: „Acum am înțeles bine că fratele meu, Abel, este iubit de Cel Preaînalt, căci el L-a iubit pe Dumnezeu. Să ne grăbim deci și pentru mine să facem un sacrificiu lui Dumnezeu¹⁸, fiindcă ce este mai bine primit decât aceasta, așadar să iubească cineva pe Dumnezeu și să-și cinstească părinții¹⁹? Și fiindcă eu nu am făcut acestea, pentru motivul acesta [Dumnezeu] nu a primit darul meu, ci pe cel al lui Abel²⁰. Nu rămâne decât să se roage Abel la

¹⁸ Verbul *εξιλεώνομαι* s-ar traduce mai bine prin „să-mi ispășesc un păcat prin sacrificiu”. Dacă am traduce astfel, atunci păcatul pe care Cain trebuie să-l ispășească este cel al invidiei, al urii aproapelui.

¹⁹ Verbul *σπηρετώ* desemnează și „a aduce servicii cuiva”, „a servi”, „a fi în serviciul cuiva”. Aici se poate observa inspirarea Sfântului Efrem din imaginile neotestamentare, pe care le pune, așadar, pe seama lui Cain.

²⁰ Literar „al stăpânului Abel” (*τοῦ κυρ- Ἀβελ*). Se poate vedea imaginea ironică a lui Cain, în raport cu Abel.

Dumnezeu pentru mine, ca să primească și darurile mele”. Tocmai ce a spus acestea, că s-a apropiat cu viclenie de fratele său, l-a sărutat în fața părinților lor, ca să-l separe de aceștia.

Însă Abel, cel fără de răutate și rob adevărat al lui Dumnezeu, cu bucurie asculta și încuraja pe Cain să urce în munte și să aducă jertfe lui Dumnezeu, spunându-i: „Cunoști și tu însuți, frate, că dacă pui urechea și ascuți, vei ști că cine Îl provoacă pe Dumnezeu, acesta a și murit, precum tu cunoști, fiindcă nu ți-ai pus nădejdea în singurul Creator, adică în Dumnezeu. Nu vezi lacrimile lui Adam și ale Evei, părinții noștri, care plâng cu amar ca să nu-L întristeze, fiindcă au nesocotit porunca Creatorului și nu pot nicidecum să se consoleze? Căci au nesocotit porunca lui Dumnezeu, iar ca urmare a dorinței lor²¹ au ajuns să cunoască experiența surghiunului și pentru acest fapt plâng în continuare după [viața] cea veșnică. Dar eu te povățuiesc²² să te apropii de Dumnezeu, rugându-L fără ezitare, ca să nu trăiești și tu însuți zilele tale în plângere, precum părinții noștri. Vezi, frate, că ți-am spus toate”.

Cain, răspunzând, a zis: „Știu și eu acestea, fiindcă am păcătuit și L-am supărat pe Dumnezeu, dar vino cu mine ca frate. Căci știu că tu ești prietenul lui Dumnezeu²³. Roagă-L, deci, pentru mine și vino în câmpie cu mine, fără lene, ca să oferim jertfe lui Dumnezeu, căci este bine să-L liniștim pe Dumnezeu”. Și alte cuvinte liniștitoare i-a spus [Cain] ca să-l lingusească pe fratele [său]: „Iată, frate, ți-am spus ceea ce mă apasă. Îndepărtează-te de trândăvie și vino împreună cu mine, ca să oferim jertfe lui Dumnezeu”.

Iar Abel i-a răspuns: „Dimpotrivă, cred că cel mai bine este să pleci numai tu și să spui: «Ai milă de mine, Dumnezeule!». Apropie-te, deci, cu smerenie și spune: «Ai milă de mine, Stăpâne! Am

²¹ Aceea de a fi ca Dumnezeu.

²² Verbul *συμβουλεύω* poate fi tradus și prin formele: „te sfătuiesc”, „te îndrum”.

²³ Formularea *ὁ φίλος τοῦ Θεοῦ* este proprie pentru sfinții Bisericii. Orice sfânt a devenit „prietenul lui Dumnezeu”, iar noi, când ne rugăm sfinților, ne rugăm acestor prieteni ce au trăit în dragoste față de Creatorul lor, îndemnându-ne să viețuim și noi în prietenie și comuniune plină de dragoste. Când ne rugăm sfinților să ne ajute, intrăm în comuniune cu prietenia pe care ei o au față de Dumnezeu, chemându-ne și pe noi să trăim în prietenie, în dragoste jertfelnică unul față de celălalt. Trebuie să arătăm faptul că substantivul *φίλος* („prieten”) provine de la verbul *φιλέω*, sinonim în greaca veche cu *αγαπώ* („a iubi”), iar în neo-greacă sensul este de „a săruta”, „a îmbrățișa”.

greșit ca [ființă] pământească ce sunt, am greșit ca un om, am greșit ca un nebun!». Să verși lacrimi, ca strigătul tău să ajungă la porțile cerului. Respinge viclenia ta și spune: «Aici voi muri, Stăpâne, în fața milei Tale, până ce mă vei ierta!». Astfel să arăți pocăința ta lui Dumnezeu, Cel iubitor de oameni, și vei lua iertare, căci Acesta este Dumnezeul nostru, răbdător și îndelung milostiv, și pe cei ce se întorc la El îi primește”.

Abel, cel curat și fără de răutate, cunoștea, așadar, răutatea lui Cain. Și cu toate că l-a povățuit atât de mult, Cain nu și-a îndoit inima sa nemiloasă, ci, și cu mai multă râvnă, astfel de cuvinte i-a spus lui Abel: „Ai milă de mine, frate, și vino cu mine în câmp, și cade în genunchi la Dumnezeu pentru mine, ca El să Se împace cu mine”.

Când Abel a auzit toate [cuvintele] acestea de la Cain, i s-a făcut milă de el și i-a zis: „Așadar, sunt eu cauza împăcării tale cu Dumnezeu? Haide, deci, să mergem repede”. Eva, însă, când a auzit multa lor vorbire și când Abel a decis să meargă [în câmp], inima ei s-a rănit și acestora le-a zis: „Copiii mei doriți, acest ceas nu este pentru jertfă. Cu adevărat, copiii mei, inima mea este agitată și arde văzând întâlnirea și lupta [voastră]. Ce este această grabă și această tulburare a voastră? Și [tu] Cain, unde-l duci pe Abel? Ce vi se întâmplă? Nu cumva, oare, Ofis²⁴, care ne-a înșelat pe noi, același iarăși, din invidie face aceasta, încât să vă înșele și să vă facă să jertfiți mai înainte de vreme? Fiindcă vremea aceasta nu este vreme de jertfă”. Adam, iarăși, văzând liniștea lui Abel și îngrijorarea lui Cain²⁵, cu mâhnire a spus: „Mergeți, fiii mei, și după ce veți aduce jertfă, întoarceți-vă la noi”. De asemenea, Eva a spus lui Cain: „Iată, și eu, copiii mei, sunt mamă a fiecăruia dintre voi doi; și această grijă o voi avea și eu, până vă veți întoarce la mine”.

Abia ce au urcat cei doi, pășind cu calm și îngrijindu-se numai pentru aceasta, pentru cum vor aduce jertfă lui Dumnezeu, și

²⁴ Denumire generică pentru diavol.

²⁵ Forme antitetice folosite de Sfântul Efrem pentru a descrie starea celor doi frați. Se vede deci că puritatea sufletului conduce la o stare de liniște (*γαλῆνὸν*), de calmitate, într-o formă populară, de tihnă chiar, în timp ce neliniștea (*ἀγῶνας*) lui Cain subliniază sufletul însetat de a săvârși păcatul. Dacă ținem cont de valențele lui *ἀγῶνας* („luptă”, „conflict”), vom observa și mai bine acțiunea păcatului asupra ființei umane. Păcatul duce la neliniște, printr-o luptă, printr-un conflict interior, în timp ce liniștea sufletului înseamnă victoria asupra păcatului.

ajungând ei într-un loc [anume], Cain a început să se mânie pe Abel. Și-a schimbat desigur și mintea²⁶ sa și cuvinte grele împotriva lui Abel [arunca], acuzându-l cu acuză nedreaptă, [și] spunându-i următoarele: „Spune-mi deci: pentru care motiv și unde este vina mea, că eu am fost urât de Dumnezeu, în timp ce tu ai fost iubit? Răspunde-mi repede! Nu suntem noi cei doi copii ai lui Adam? Și de ce darul tău a fost primit, iar al meu [nu]? Așadar, pentru acest motiv presupui, spunând: Fiindcă pe mine Dumnezeu m-a iubit mai mult decât pe fratele meu! Deci și întreaga mea creație [mi-]a oferit-o, ca să mă desfățez de ea, după cum voiesc. Însă eu voi face nu numai să nu te bucuri de aceasta, ci repede te voi lipsi și de viața ta, fiindcă mi-ai devenit spin și ai vrut să le moștenești pe toate, stârnit [fiind] de lăcomie”. Și sărind împotriva lui ca [o] fiară sălbatică, i-a rupt dinții, ca să-l ucidă.

Însă Abel cel curat, când a văzut pe Cain că s-a mâniat astfel împotriva sa, a rămas cu totul uimit și, aruncându-se la picioarele lui și rugându-l cu cuvinte de tristețe, i-a vorbit, dorind să-l îmbuneze și să-l facă milostiv. Văzând însă că este atât de neînduplecat și că se grăbește să-l ucidă, i-a spus acestuia: „Acestea sunt cuvintele tale, iubite frate Cain, pe care le-ai spus părinților noștri? Nu ai spus, rugându-te cu lacrimi, că vrei «să te rogi lui Dumnezeu cu evlavie, dar nu ai curaj? Vreau, deci, să iau împreună cu mine și pe fratele meu Abel, pe prietenul lui Dumnezeu, și doresc să vină împreună cu mine ca [un] frate mult-iubitor și să cadă în genunchi [în fața] Celui Preaînalt, ca să Se împace cu mine». M-ai înșelat cu adevărat, frate, prin cuvinte lingușitoare, precum șarpele cel

²⁶ Cuvântul *γνώμη* a provocat o întreagă dezbateră în literatura de specialitate. Folosit de 41 de ori în Sfânta Scriptură (de 33 de ori în Vechiul Testament și de 8 ori în Noul Testament), *γνώμη* acoperă sensurile lui „a vrea”, „a voi”, „a hotărî” (cf. Edwin Hatch/Henry A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and other Greek Versions of the Old Testament*, vol. 1: A-I, Clarendon Press, Oxford, 1897, p. 273). Pe de altă parte, dicționarul lui M.A. Bailly (*Dictionnaire grec-français*, Editions Hachette, Paris, pp. 410-411) indică patru forme pentru *γνώμη*: facultate de cunoaștere, judecată exprimată, cunoașterea unui lucru și semn de recunoaștere. Mai multe forme ale lui *γνώμη* sunt indicate de G.W.P. Lampe: „minte”, „părere”, „doctrină”, „decizie”, „sfat”, „judecată”, „voință” (*A Patristic Greek Lexicon*, Clarendon Press, Oxford, 1961, pp. 317-318). Interesant că editorul grec al operelor Sfântului Efrem redă *γνώμη* cu varianta *διάθεση* (*Ἔργα*, p. 119): „dispoziție” (sufletească), „dispunere”, „ordonare”, „așezare”.

amăgitor i-a înșelat pe părinții noștri cu viclenia lui²⁷. Ai devenit pentru mine, frate, șarpe înspăimântător, care stă pe cărare și varsă pe ascuns otrava sa. Ai devenit pentru mine, frate, un rău lucrător al pământului, care a văzut un copac plin cu roade și, din invidie, l-a distrus și l-a smuls. Ai devenit pentru mine, frate, ca [un] păstor fără experiență, care, pentru că a văzut un berbec bun și l-a dorit, l-a [și] sacrificat. Spune-mi, care este vina mea? M-ai auzit vreodată să fi spus despre pământ sau despre lumea lui că-l voi moșteni? Să-ți spun acum, frate: ale tale sunt toate. Ia-le pe toate, [te] rog! Numai să-mi dăruiești aceasta: să văd, așadar, pe părinții noștri. Să știi însă că niciodată nu am fost piedică pentru jertfa ta. Am spus eu, poate, Celui Preaînalt să nu primească darul tău și pentru aceasta te mânia pe mine? Dumnezeu cunoaște de la început gândul fiecăruia și știe bine inima ta; înainte să te plăsmuiască, [știe] ce vrei să faci. Însă îmbunează-te²⁸, frate al meu, acceptă lacrimile mele și lasă-mă să sărut părul alb al lui Adam și fața Evei. Căci, iată, ochii lor sunt înaintea porților și mereu se roagă [până] când ne vor vedea întorși lângă ei. Ce vei face dacă acum verși sângele meu?”. „Nu! Te rog, frate al meu, căci nu va rezulta [ceva] bun pentru sufletul tău. Căci tu te vei cerceta și atunci ce apărare vei găsi pentru această [faptă] înaintea lui Dumnezeu? Crezi, oare, că-L vei înșela? Desigur, vei face cunoscută [fapta] înaintea Lui. Căci Cel Care cercetează inimile veghează și aici. Pentru aceasta [mă] rog să ajungi la cugetarea pe care ai făcut-o împotriva mea și să-ți pară rău de părul cel alb al părinților noștri. Ai, deci, milă de mine, fratele tău, care cad la picioarele tale, și vino [împreună] să cădem în genunchi la Dumnezeu, la Cel iubitor de oameni, și nu arăta că [vrei să-]ți aduni doliu peste doliu și suferință peste suferință. Nu orbi ochii tatălui nostru, Adam, și nici vederea mamei noastre, Eva, nu o vătăma. Căci, dacă tu faci aceasta, unde vei merge și unde te vei ascunde de la fața²⁹ lui Dumnezeu? Cu ce fel de ochi vei întâmpina pe părinții noștri? Ce le vei spune acestora, când te vor întreba despre Abel cel smerit? Cum vei birui limba ta, ca să te aperi pentru acea întrebarea vrednică de plâns? Cum vor

²⁷ Fac. 3, 1-6.

²⁸ Literal: „înmoaie-te”.

²⁹ Literal: „prezența lui Dumnezeu”. De asemenea, *παρουσία* poate fi tradus și cu „înfățișare”.

suporta urechile tale? De asemenea, cum va cugeta mintea ta doliul cel nemângâiat al celor doi [părinți], în timp ce-ți vor spune: unde este Abel, fratele tău? Nu-l sili, frate al meu, pe Adam să vină aici căutând unde se află trupul meu. Și, apoi, dacă mă găsește, cum se va apleca peste mine, văzându-mă că zac ca un miel junghiat în ogor? Să nu dorești să vină și Eva să plângă și să-și ungă părul cel alb cu sângele copilului ei. Pricepe, frate, ce vei face, și, dacă presimți, varsă lacrimi la Dumnezeu, să nu faci aceasta. Dimpotrivă, îți spun, pământul împreună cu lumea este înaintea ta. Folosește-! Mie îmi este de ajuns să văd fața ta cea îngerească. Eu mă rog, deci, vărsând lacrimi; tu însă, stăpânit de mânie, nu ai grijă. Cum ai închis ochii tăi, cum s-au închis urechile tale, cum a devenit inima ta nepăsătoare³⁰, încât să nu auzi cuvintele mele, și te-ai pornit să mă ucizi pe nedrept? Te rog deci, frate, să spui lui Adam și Evei să vină și să vadă această priveliște timpurie și junghierea mea cea tristă. Și precum în Paradis au acceptat desfătarea și goi au devenit, căci nu au ascultat de Dumnezeu, să vadă din nou aici junghierea mea cea dureroasă și să se întristeze. Precum s-au întristat când au fost izgoniți din Paradis, astfel să se întristeze și pentru mortul care a fost ucis de curând. Lasă-l pe Adam să sărute trupul meu cel sărăcăcios³¹ cu [o] sărutare ultimă și dureroasă. Acceptă, o, pământule, sângele meu și strigă cu putere către Dumnezeu, ca să primești repede pe cel drept. Acoperă³², o, pământule, trupul meu de fiarele cele sălbatice și de păsările cele de pradă, ca să nu-l sfâșie deloc, fiindcă nu este aici Adam, ca să mă îngroape. Cerurilor, ascultați tristele glasuri ale celui omorât pe nedrept și nu tăceți. Plângeți-mă, toate bogățiile pământului. Să mă plângă oile care pasc în câmpii și-n munți. Să mă plângă pâraiele de apă, fiindcă nu voi mai vedea turmele mergând. Să poarte doliul și iarba câmpiei, dimpreună cu florile ei, fiindcă nu le voi vedea”.

Chiar dacă Abel a spus toate aceste cuvinte, ce pot să înmoaie chiar și [o] inimă împietrită, Cain cel fioros și fără de milă, ce stătea

³⁰ Sensul adjectivului ἀναίσθητος, -η, -ο din acest pasaj este și de „indiferent”, „nesimțitor”, „indolent”.

³¹ Traducerea lui ταπεινός nu este numai cea de „smerit”, ci și cea de „modest”, „umil”, „sărăcăcios”, iar în sens figurat: „josnic”.

³² Forma σκεπάζω poate fi tradusă și cu „a înveli”, „a ascunde”, „a tăinui”, „a masca”.

ca o viperă otrăvitoare ce-și astupă urechile ei³³, s-a înfuriat precum o fiară împotriva celui drept și plănuia cum să înfăptuiască uciderea. Și, după ce și-a ridicat în înălțimi mâna sa, cel fără de milă a ucis într-[o] clipă pe fratele său și, cu bucurie, ticălosul vorbea de unul singur: „La ce ți-a folosit, Abele, că toate jertfele tale au fost primite? Vezi ce ai pățit și vezi unde zace râvna [ta] cea minunată! Eu acum trăiesc; tu, din contră, ai murit. Dar ce voi face pentru mine însumi, eu ticălosul? Trebuie să mă gândesc în continuare ce voi răspunde lui Adam și Evei despre Abel cel junghiat. Fiindcă știu că cei doi stau înaintea porților și ne așteaptă și, dacă mă văd că mă întorc singur, necunoscând realitatea, mă vor întreba așadar despre Abel: ce [i] s-a întâmplat? Și dacă vor începe să mă întrebe «De ce ai venit singur?», eu le voi răspunde cu glas aspru: «De ce mă întrebați despre fratele meu? Nu are dreptul, oare, să meargă unde dorește? Sau: Sunt eu, oare, paznicul său³⁴?». Și, de vreme ce voi vorbi acestora în acest fel, se vor teme să mă întrebe și altceva despre Abel. Și dacă se tulbură și se mânie pentru aceasta, nu vor putea să mă ucidă. De asemenea, fiindcă numai ei sunt pe pământ, nu se va afla alt om pe pământ care mă va întreba. Îngerii nu m-au văzut, deci nu mă voi teme de aceasta ci, dimpotrivă, voi pași în continuare cu demnitate³⁵».

Însă, în timp ce cugeta [cum] să spună părinților această jalnică minciună, judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu s-a pornit ca să restituie dreptatea lui Abel. Și în timp ce glasul dumnezeiesc îl stăpânea în mod înspăimântător, de vreme ce se gândea să spună o minciună părinților lui, în continuare a răspuns judecății celei înfricoșătoare a lui Dumnezeu: „Sunt eu, oare, păzitorul fratelui meu³⁶? Și, din nou, vocea dumnezeiască către acesta: «O, Cain, de ce ai ucis pe fratele tău, ascunzându-i cu calmitate sângele, în timp ce acesta, din pământ, strigă către Mine³⁷? De ce ai făcut aceasta? Ce nedreptate ți-a făcut? Fiindcă a oferit darul său cu toată sinceritatea? Tu însă de la început ai fost invidios și răutăcios³⁸. Primește, deci,

³³ Ps. 57, 4.

³⁴ Fac. 4, 9.

³⁵ Sensul lui *υπερηφάνεια* este și de „orgoliu”, „mândrie”.

³⁶ Fac. 4, 9.

³⁷ Fac. 4, 10.

³⁸ Forma *κακόψυχος* poate fi redată și prin expresia „a fi rău la suflet”.

pedeapsa cuvenită în raport cu valoarea darului tău, pentru care ai ucis cu invidie și viclenie. Vei rătăci pe pământ suspinând și tremurând³⁹, ca toți să înțeleagă că ai vărsat sânge pe nedrept”.

Mama lor însă, neliniștindu-se, căci aceștia întârziu cu jertfa, după ce a venit în câmpie, alergând, îl vede pe Abel stând întins în câmpie ca [un] miel junghiat, iar pe Cain că suspină și tremură ca [o] frunză în vânt. A stat deci Eva în apropiere și nu știa să lămurească vederea cea înspăimântătoare. Copilul ei zăcea mort, dar Eva nu știa chipul morții⁴⁰ și, de aceea, își striga copilul ei, spunând: „Abele, Abele, copilul meu, ce ai pățit? Zaci ca și cum ai dormi și mamei tale nu-i răspunzi. Văd, într-adevăr, la tine un somn ciudat, căci înfățișarea și chipul tău este vânăt, ochii tăi nu stau liniștiți în cavitatea lor, iar picioarele tale [stau] îndoite. Spune-mi, dacă tu ești Abel, pe care l-am născut din trupul meu, sau ești [altcineva], diferit? De ce dar taci și nu vorbești mamei tale? Dacă nu de altceva, măcar de izvoarele lacrimilor mele și de sânii la care ai supt fie-ți milă și răspunde-mi. Ce este această vedere străină și de nesuportat? Tu, Abele, taci și nu vorbești mamei tale, iar eu cu plânsete mă întorc la Adam. Voi plânge pe viitor și pe tine te voi jeli, copile al meu, fiindcă așa, deodată, ai fost înșfăcat ca [o] vrabie din brațele mele”. Apoi, întorcându-se spre Cain, îi spune: „Tu de ce suspini, tremuri și te chinui precum [o] frunză de vânt? De asemenea, de ce nu stai pe picioarele tale și de ce hainele tale sunt roșii? Și de ce picură sânge pe mâna ta? Dumnezeuule, ce este această priveliște înspăimântătoare?” Și către Cain a spus: „Poate te-a înșelat și pe tine diavolul și te-a condus spre fratricid, precum m-a înșelat și pe mine? Te-a văzut deci și pe tine și te-a făcut ucigaș și asasinul lui Abel? Vai, m-am distrus! Cu ochii voi vedea pe Adam cel bătrân și ce cuvinte voi spune acestuia? Dacă-i spun realitatea, pe Abel nu îl voi ajuta și pe Cain îl voi învinui. De altfel, cum voi fi acuzator pentru copilul meu? Am milă de viața lui și plâng moartea celui alt. Acesta stă suspinând și tremurând, iar celălalt zace tăcut și sângele [său] strigă. [O] maică nu mai este maică, și aceasta, care se bucura pentru copiii ei, [acum] îi pare rău. Ce să fac și ce să spun? Să-l întristez pe Adam,

³⁹ Fac. 4, 12.

⁴⁰ *Τρόπος θανάτου* simbolizează în mod concret forma corpului uman după moarte. Imaginea este susținută de adevărul că, prin moartea lui Abel, omul descoperă moartea fizică, diferită de cea spirituală.

fiindcă, săpând pământul cu sapa⁴¹ și trudindu-l, va mânca pâinea sa cu sudoare feței sale?⁴² Să mă plâng pe mine însămi, căci fiul pe care l-am născut în durere a căzut, precum cade fructul necopt din cauza vântului. Și precum noi am acceptat fructul din copacul înșelăciunii⁴³, astfel și acesta a gustat din copacul înșelăciunii, căci și pe Abel l-a ucis și pe sine însuși s-a lipsit de viață. El, cel dintâi, moartea a arătat-o și cel dintâi interpret al amenințării lui Dumnezeu⁴⁴ s-a făcut. Fiindcă l-am născut pe el din cauza încălcării [poruncii], el invidie a arătat lui Abel.

Vai, Abele, copile al meu! Nu vei mai veni la tatăl tău aducându-i miel! Nu vei mai cânta acel cântec în aer liber! Nu vei mai veghea turmele tale, apărându-le! Nu vei [mai] sta pe culmile munților ca să admiri jocurile mieilor! Nu vei [mai] mulge ugerile oilor ca să iei lapte!

Cauza pentru această nenorocire a mea nu a fost șarpele⁴⁵, [cum] nici pomul⁴⁶, ci dispoziția dușmănoasă față de porunca lui Dumnezeu; așadar, am cules dușmănie și moarte. Plâng, copile al meu, fiindcă am pierdut pe fiul meu *după fire* (*κατά φύση*). Fiindcă l-am refuzat pe Tatăl meu *după har* (*κατά χάρη*), am pierdut Paradisul și moartea am descoperit-o. Din Paradis am luat fructul și l-am mâncat, iar din moarte am câștigat tristețea. Paradisul m-a izgonit, iar moartea m-a primit. Fiindcă am mâncat fructul pomului⁴⁷, moarte am cules”.

Dar, iubitorilor, încetând cuvântul, să înălțăm slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

traducere și note de drd. Alexandru PRELIPCEAN

⁴¹ Δικέλλα, „sapă cu doi dinți”.

⁴² Fac. 3, 19.

⁴³ Fac. 3, 6.

⁴⁴ Cf. Fac. 2, 17.

⁴⁵ Cf. Fac. 3, 13.

⁴⁶ Fac. 3, 6.

⁴⁷ Cf. Fac. 3, 12.